

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗООЛОГІЇ ім. І. І. ШМАЛЬГАУЗЕНА

Білушенко Анатолій Анатолійович

УДК 599.4:502.7 (292.485:477)

РУКОКРИЛІ (CHIROPTERA) ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ
(фауна, екологія, охорона)

03.00.08 – зоологія

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата біологічних наук

Київ – 2013

АНОТАЦІЯ

Білушенко А. А. Рукокрилі (*Chiroptera*) Центрального Лісостепу України (фауна, екологія, охорона). – На правах рукопису. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю 03.00.08 – зоологія. – Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України. – Київ, 2013.

Досліджено видове багатство, просторовий розподіл, особливості біології та популяційний стан рукокрилих Центрального Лісостепу України. В сучасний період зареєстровано 14 видів рукокрилих, серед яких два види є інвазійними. Один вид в умовах досліджуваного регіону відомий лише з літературних джерел. Для кожного виду зазначений сучасний просторовий розподіл, проаналізовано зміни у видовому складі порівняно з літературними даними ХХ ст. Для 13 видів наведена відносна рясність і трапляння. Для деяких видів наведена характеристика сховищ. Виявлено три фауністичні групи рукокрилих в умовах досліджуваного регіону. Наведений список ключових територій

Черкаської області, що є важливими місцями збереження видового різноманіття рукокрилих. Подано динаміку зміни чисельності видового складу рукокрилих та наслідки негативного впливу на їх популяції.

Ключові слова: рукокрилі, види, видове багатство, відносна рясність, фауна, антропогенний вплив, біотоповий розподіл, географічне поширення, Центральний Лісостеп.

АННОТАЦИЯ

Билушенко А. А. Рукокрылые Центральной Лесостепи Украины (фауна, экология, охрана). – На правах рукописи – Диссертация на соискание ученой степени кандидата биологических наук по специальности 03.00.08 – зоология. – Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена НАН Украины. – Киев, 2013.

Исследовано видовое богатство, пространственное распределение, особенности биологии и состояние популяций рукокрылых Центральной Лесостепи Украины. Зарегистрировано 14 видов рукокрылых, среди которых 2 вида являются инвазионными. Один вид в данном регионе известен лишь по литературным источникам первой половины XX ст. Для каждого вида показано современное пространственное распределение, проанализированы изменения видового состава по сравнению с литературными данными XX века. Для 13 видов приведено относительное обилие и встречаемость. Для некоторых видов дается характеристика убежищ. В условиях региона выявлены три фаунистические группы рукокрылых. Приведен список ключевых территорий Черкасской области, которые являются важными местами сохранения видового разнообразия рукокрылых. Дается динамика изменения численности видового состава рукокрылых и последствия негативного влияния на их популяция.

Ключевые слова: рукокрылые, виды, видовое богатство, относительное обилие, фауна, антропогенное влияние, биотопическое распределение, географическое распространение, Центральная Лесостепь.

ABSTRACT

Bilushenko A.A. The Bats of the Central forest-steppe of Ukraine (fauna, ecology, conservation). - Manuscript - Dissertation for the degree of PhD in biological sciences, specialty 03.00.08 - zoology. - Institute of Zoology, Schmalhausen National Academy of Sciences of Ukraine. - Kiev, 2013.

The results of studies of species diversity of bats of the Central forest-steppe of Ukraine (Cherkasy region and the northern part of Kirovograd) are shown. Bat fauna of the region is represented by 14 species studies related to the seven genera of the family Vespertilionidae: *M. daubentonii*, *M. dasycneme*, *M. nattereri*, *Pl. auritus*, *Pl. austriacus*, *B. barbastellus*, *N. lasiopterus*, *N. noctula*, *N. leisleri*, *P. pigmaeus*, *P. kuhlii*, *P. nathusii*, *V. murinus*, *E. serotinus*. Three species, such as *M. dasycneme*, *P. kuhlii*, *Pl. austriacus* are new to the area of studies. Two species - *P. kuhlii*, *Pl.*

austiacus are invasive. Modern research has not confirmed the presence of *N. lasiopterus*. The fact that bat species in the region are part of three faunal groups: borealnorthern - 4 types, European mesophilic - 9 species, as well as the Near - 1 species. Three groups of bats are identified by the type of biotope distribution (spatial structure).

The most numerous species include *N. noctula* and *E. serotinus*. The relative abundance of 52.5 and 11.7%. Third type of numerically - *P. kuhlii* relates to exclusively transformed habitats. Distribution of species such as *M. nattereri*, *N. leisleri*, *M. dasycneme*, *B. barbastellus* is sporadic and relates only to the presence of natural habitats. Such species as *M. dasycneme*, *N. leisleri* are extremely rare. *M. daubentonii* and *Pl. auritus* - are common species, but not numerous. *P. kuhlii* and *E. serotinus* - are synanthropes, the real existence of which is limited by the availability of shelters of anthropic origin.

The number of individuals in the colonies of species is rather low, in comparison with the middle and the beginning of the second half of the twentieth century. Large clusters have been identified as a result of research. The maximum of the colony size with 138 individuals marked for *P. kuhlii* is rare for the studied region. For colonies of species (*N. leisleri*, *M. nattereri*, *B. barbastellus*) with a minor number of animals (from 2 to 50 individuals) are mentioned in the last century - at the present stage of research refuges for these species are not detected at all, indicating a decline in their numbers.

The greatest species diversity of bats is in the Right Bank of the Central Region of research due to the greatest concentration of forest landscapes and riparian ecosystems. The key to maintaining faunal diversity of bats are the areas of natural reserve fund (the core of the regional ecological network) where 12 species were recorded. The paper describes the major issues and aspects of bats, as well as proposed solutions.

Key words: bats, species, species richness, relative abundance, the fauna, the anthropic impact, habitat distribution, distribution, Central forest-steppe.